

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР І ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ
УКРАЇНСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ГЕРБОЛОГІВ

13-ТА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«ГЕРБОЛОГІЯ В СУЧАСНОМУ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОМУ
ЗЕМЛЕРОБСТВІ»**

присвячена пам'яті видатного вченого герболога
ІВАЩЕНКА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСІЙОВИЧА
(28.08.1949 – 15.04.2021)

15 березня, 2023 р.

м. Київ

УДК 632.51

**Гербологія в сучасному екологічно безпечному землеробстві // Матеріали
XIII науково-практичної конференції / Київ, 2023. 90 с.**

У збірнику опубліковано матеріали доповідей 13-ї науково-практичної конференції «Гербологія в сучасному екологічно безпечному землеробстві», присвяченій пам'яті видатного вченого герболога, члена Європейської асоціації гербологів (EWRS) (1993), голови Українського наукового товариства гербології (1998-2021), заслуженого працівника сільського господарства, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки у 2010 р., доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка НААН **ІВАЩЕНКА ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСІЙОВИЧА**

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень з актуальних питань загального землеробства та гербології в сучасному агрокомплексі.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Роїк М.В. – д.с.-г.н., професор, академік НААН, директор Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

Сінченко В.М. - д.с.-г.н., професор, член-кор. НААН, заст. директора Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

Макух Я. П. - д.с.-г.н., професор, завідувач відділу здоров'я рослин Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

Ткаліч Ю.І. - д.с.-г.н., професор, проректор з наукової та інноваційної діяльності Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Задорожний В.С. - к.с.-г.н., с.н.с., заступник директора з наукової роботи Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН

Ременюк С.О. – к.с.-г.н., с.н.с., завідувач лабораторії землеробства та гербології Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

Різник В. М. – к.с.-г.н., старший науковий співробітник лабораторії землеробства та гербології Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

Мошківська С. В. - к.с.-г.н., старший науковий співробітник лабораторії землеробства та гербології Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН Протокол № 2 від 20 лютого 2023 року

За достовірність опублікованих матеріалів відповідальність несуть автори.

© Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків, 2023

ЗМІСТ

Боровик С. О. ВПЛИВ ПОПЕРЕДНИКІВ НА ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ЖИТА ОЗИМОГО	6
Власенко С.І., Копчук К.М., Кісілевська М.О. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ТА ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СИСТЕМ УДОБРЕННЯ І ЛАНОК КОРОТКОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІН В ЛІВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	8
Войтовська В.І., Недяк Т.М., Потапович О.А. АЛЕЛЕОПАТИЧНИЙ ВПЛИВ ВИТЯЖОК ІЗ БУР'ЯНІВ НА ЯКІСНІ ПОКАЗНИКИ НАСІННЯ СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР	11
Грабовський М. Б., Мостипан О. В., Качан Л. М. ЕФЕКТИВНІСТЬ РІЗНИХ СИСТЕМ ГЕРБІЦИДНОГО ЗАХИСТУ В ПОСІВАХ СОЇ	13
Грабовський М. Б., Німенко С. С. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ПОСІВІВ СОЇ ДЛЯ ЗА ОРГАНІЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ	16
Гуральчук Ж.З. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЇ ГЕРБІЦИДІВ	18
Гуртовенко В. О. ВПЛИВ ГЕРБІЦИДНОГО ЗАХИСТУ НА ФОРМУВАННЯ ВРОЖАЙНОСТІ СОНЯШНИКА В УМОВАХ ПРАВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	20
Гутянський Р.А. ПОЄДНАННЯ ТРИБЕНУРОН-МЕТИЛУ З ГАЛАУКСИФЕН-МЕТИЛОМ У ПОСІВАХ СУЛЬФОСТІЙКОГО СОНЯШНИКУ	22
Дяченко О.А., Дяченко П.І. ЗОЛОТУШНИК КАНАДСЬКИЙ – ЕКОЛОГІЧНА ЗАГРОЗА СІЛЬСЬКОМУ ТА ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВУ КИЇВСЬКОГО ПОЛІССЯ	24
Задорожний В. С., Чернелівська О. О., А.В. Задорожний ЗАЛЕЖНІСТЬ ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ ПОСІВІВ КУКУРУДЗИ ВІД СПОСОБІВ ОБРОБІТКУ ГРУНТУ	28
Калатур К. А. ВИДОВИЙ СКЛАД БУР'ЯНІВ-ГОСПОДАРІВ ФІТОНЕМАТОД РОДИНИ NETERODERIDAE	30
Косолап М.П. ПРОБЛЕМА ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ В СИСТЕМІ ЗЕМЛЕРОБСТВА NO-TILL	32
Кривулько М. В., Петриченко В. Ф., Задорожний В. С. ВПЛИВ ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ ПОСІВІВ НА ФОРМУВАННЯ ГЕНЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СОНЯШНИКУ ПРИ РІЗНИХ ТЕХНОЛОГІЯХ ВИРОЩУВАННЯ	35
Лосєва А. І. ВИДОВИЙ СКЛАД ТА СТУПІНЬ ЗАБУР'ЯНЕННЯ ПОСІВІВ СОРГО	37
Любич В.В., Войтовська В.І., Кононенко Л.М. ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ НА СТУПІНЬ ЗАБУР'ЯНЕННЯ ПОСІВІВ АМАРАНТУ	38

Макух Я.П., Мошківська С.В., Козаченко Д.М. КОНТОЛЮВАННЯ ВАТОЧНИКА СІРІЙСЬКОГО У ПОСІВАХ БУРЯКІВ ЦУКРОВИХ ТА КУКУРУДЗИ	40
Мартинюк І. В., Цимбал Я. С., Пташнік М. М. ВПЛИВ КУЛЬТУР КОРОТКОРОТАЦІЙНИХ СІВОЗМІН НА РІВЕНЬ ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ АГРОЦЕНОЗІВ ЗА ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА	42
Могилюк Н.Т., Хорохоріна Г.А. ВИДОВИЙ СКЛАД І ПОШИРЕННЯ БУР'ЯНІВ НА ВИНОГРАДНИХ НАСАДЖЕННЯХ В ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	44
Оленченко А.В. ВПЛИВ РІВНЯ ЗАБУР'ЯНЕНОСТІ НА УМОВИ РОСТУ ТА ВРОЖАЙНІСТЬ СОНЯШНИКА В ЛІВОБЕРЕЖНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	46
Панченко Т.В., Федорук Ю.В., Горновська С.В. ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ У ФАЗІ ВИХОДУ В ТРУБКУ В УМОВАХ ДОСЛІДНОГО ПОЛЯ БНАУ	48
Піковський М.Й. ВИДОВИЙ СКЛАД ФІТОПАТОГЕНИХ ГРИБІВ, АСОЦІЙОВАНИХ З БУР'ЯНАМИ	51
Правдива Л. А. ВПЛИВ МЕТОДІВ КОНТРОЛЮВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ БУР'ЯНІВ НА РОЗВИТОК РОСЛИН СОРГО ЗВИЧАЙНОГО ДВОКОЛЬОРОВОГО (<i>SORGHUM BICOLOR</i> (L.) MOENH)	53
Ременюк С.О., Кукуруза О.Є. ПОГЛИНАННЯ БУР'ЯНАМИ СПОЛУК АЗОТУ, ФОСФОРУ ТА КАЛІЮ У ПОСІВАХ ГОРОХУ ОЗИМОГО	55
Ременюк С.О., Різник В.М., Макух Д.Я. ЗАПАСИ НАСІННЯ БУР'ЯНІВ НА ДІЛЯНКАХ ПІДГОТОВЛЕНИХ ДО ЗАКЛАДАННЯ ПЛАНТАЦІЙ ПАВЛОВНІЇ	58
Рудник-Іващенко О.І., Дубровський В.І., Швартау В.В., Михальська Л.М. ЗАСМІЧЕНІСТЬ ПОСІВІВ <i>COREOPSIS LANCEOLATA</i> ЗАЛЕЖНО ВІД ФОНУ ГЕРБИЦИДНИХ ОБРОБОК І СТРОКІВ СІВБИ	60
Сергієнко В.Г, Тищук О.П., Балан Г.О. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАПАСІВ НАСІННЯ БУР'ЯНІВ У ПОСІВАХ ШИРОКОРЯДНИХ КУЛЬТУР	63
Соломійчук М. П. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У БОРОТЬБІ З БОРЩІВНИКОМ СОСНОВСЬКОГО В УМОВАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ	65
Сторчоус І.М., Тищук О.П. ДОСЛІДЖЕННЯ В УМОВАХ IN VITRO ВПЛИВУ ГЕРБИЦИДІВ ПОХІДНИХ СУЛЬФОНІЛСЕЧОВИНИ НА ПРОРОСТАННЯ НАСІННЯ ЛОБОДИ БІЛОЇ	67
Тирусь М.Л. УРОЖАЙНІСТЬ СОРТІВ АМАРАНТУ ЗАЛЕЖНО ВІД НОРМИ ВИСІВУ В УМОВАХ ДОСТАТНЬОГО ЗВОЛОЖЕННЯ	70
Ткаліч Ю.І., Шевченко С.М. МЕТОДИ АДАПТИВНОГО ДОБОРУ СПЕКТРУ ФІТОТОКСИЧНОЇ ДІЇ ГЕРБИЦИДІВ В ПОСІВАХ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ	71

УДК 632 51:633.11

Т.В. ПАНЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
ORCID ID [0000-0003-1114-5670](https://orcid.org/0000-0003-1114-5670)

Ю.В. ФЕДУРУК, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
ORCID ID 0000-0003-3921-7955

С.В. ГОРНОВСЬКА, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
ORCID ID 0000-0001-8244-3523

Білоцерківський національний аграрний університет

Площа соборна 8/1, м. Біла Церква, 09100, Україна

Email: panchenko.taras@gmail.com

ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ У ФАЗІ ВИХОДУ В ТРУБКУ В УМОВАХ ДОСЛІДНОГО ПОЛЯ БНАУ

Анотація

У тезі наведено результати досліджень забур'яненості сортів пшениці озимої на III- IV етапах органогенезу, Визначено їх видовий склад та процентне співвідношення.

Ключові слова: сорт, бур'яни, фаза виходу у трубку, видовий склад.

Бур'яни наносять досить відчутну шкоду сільськогосподарським рослинам. Серед факторів, які перешкоджають істотному зростанню врожайності сільськогосподарських культур в умовах дальшої інтенсифікації виробництва бур'яни є одним з найбільш негативних і сильнодіючих. Саме тому регулювання чисельності бур'янів у посівах є однією з основних проблем сучасного землеробства [1, 2].

Бур'янами називаються рослини, які засмічують сільськогосподарські угіддя і шкодять вирощуванню культурам [3].

Посіви культур часто засмічують рослини інших культурних видів, які на даному полі не вирощуються. Наприклад, озиме жито засмічує посіви озимої пшениці, овес - ярої пшениці, падалиця соняшнику - кукурудзи, гороху тощо. Такі рослини називаються засмічувачами. Окремі з них дуже шкідливі (наприклад, пшениця у посівах пивоварного ячменю), інші – менш шкідливі (жито в посівах пшениці). Стосовно насінницьких посівів, то засмічувачі негативно впливають на сортову чистоту та чистоту насіння, яка контролюється ДСТУ 2240-93, ДСТУ 4138-2002 [4, 5].

Бур'яни входять до складу певного агрофітоценозу, тобто сукупності видів рослин, яка склалася під впливом природних умов і сільськогосподарської діяльності людини. Завдання хліборобів полягає в тому, щоб, змінюючи агрофітоценози, повністю звільнити їх від бур'янів, або знизити їх кількість до показників низької шкодочинності [6, 7]. Нетривале існування агрофітоценозів призводить до повної зміни культурних рослин, істотної зміни складу малорічних бур'янів.

В дослідах використовували чотири сорти пшениці озимої: Золотоколоса, Лютесценс 89ПЛ, Богдана, Подолянка. На дослідних ділянках було проведено аналіз проростаючих бур'янів на початку фази виходу у трубку таблиця 1. Обліки забур'яненості проводили на фіксованих облікових майданчиках розміром 0,25 м² за загальноприйнятими методиками [8].

Таблиця 1. – Забур'яненість дослідних ділянок сортів пшениці озимої в період виходу в трубку за 2020-2021 рр. шт./м²

Бур'ян	Кількість бур'янів на окремому варіанті у фазі виходу в трубку, шт/м ²							
	2020 р.				2021 р.			
	Сорти пшениці озимої							
	1	2	3	4	1	2	3	4
Триреберник непахучий	0,3	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Талабан польовий	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Куряче просо	2,2	1,8	1,9	1,8	4,1	2,5	3	2,5
Щириця звичайна	7,6	8,4	7,2	6,4	4	3,6	4,1	3,4
Берізка польова	0	0	0,2	0	0,1	0	0,1	0
Осот жовтий	0,1	0,1	0,1	0	0,2	0	0,1	0,1
Всього	10,4	10,6	9,8	8,7	8,6	6,3	7,5	6,2

*1. Золотоколоса (контроль); 2. Лютесценс 89ПЛ; 3. Богдана; 4. Подолянка

Аналіз забур'яненості посівів сортів пшениці озимої свідчить про те, що видовий склад бур'янів, на наш погляд, мало залежить від сортів в цей період вегетації. Це, очевидно, визначається більше попередником (соя на зерно) та його системою захисту, який певним чином сприяв чи не сприяв росту, розвитку тих чи інших видів бур'янів.

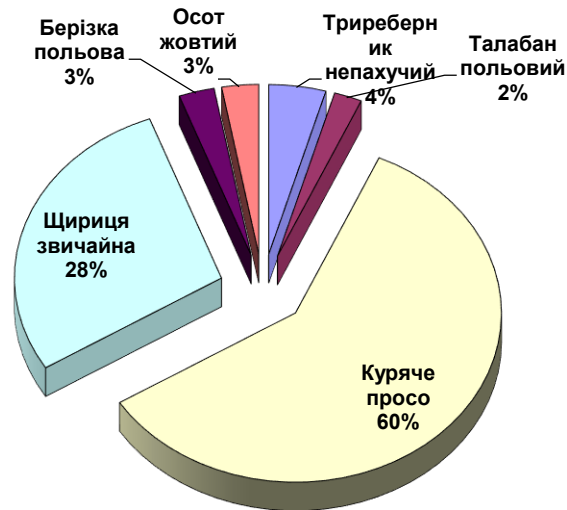

Рис. 1. – Кількість проростаючих бур'янів у (%) в посівах сортів пшениці озимої (середнє за 2020-2021рр.)

Слід відзначити, (рис. 1) що в 2020-2021 рр. – в посівах сортів пшениці озимої найбільше виявлено таких проростаючих бур'янів: триреберник непахучий (4,5%), талабан польовий (2,2%), щириця звичайна (28,5%), берізка польова (2,8%), куряче просо (60%) осот жовтий (2,9%). Менша кількість проростаючих бур'янів спостерігається у 2021 році майже на 20%

Актуальна проблема контролю бур'янистої рослинності в агрофітоценозах має бути вирішена за допомогою комплексних заходів, які враховують агрохімічні, матеріально-технічні, енергетичні, економічні та екологічні умови.

Література:

1. Ілюшина, І. А., Дерябіна, Л. І., Караман, І. М., Івашкіна, Н. М. (2013). Засоби боротьби з забур'яненістю озимої пшениці. Вісник Сумського державного аграрного університету, – 2013.19(2), – С. 11-17.
2. Інтегрований контроль над бур'янами в агроценозах кормових і зернофуражних культур / В. П. Борона, В. В. Карасевич, В. С. Задорожний [та ін.] // Вісн. аграр. науки. – 2009. – № 3 – С. 14–16.
3. Косолап М. П. Гербологія : навч. посіб. / М. П. Косолап. – К. : Арістей, 2004. – 364 с.
4. ДСТУ 2240–93 Державний стандарт України. Насіння сільськогосподарських культур. Технічні умови. – К.: Держстандарт України, 1993. – 73 с.
5. ДСТУ 4138–2002 Національний стандарт України. Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості. К.: Держспоживстандарт України, 2003. – 172 с.
6. Шувар І. А. Екологічні основи зниження забур'яненості агрофітоценозів : навч. посіб. / І. А. Шувар. – Львів : Новий світ–2000, 2008. – 496 с.

7. Іващенко О. О. Реакція бур'янів на дефіцит світлової енергії / О. О. Іващенко // Рослини – бур'яни: особливості біології та раціональні системи їх контролювання в посівах сільськогосподарських культур : матеріали 7-ї наук.-теорет. конф. гербологів. – К. : Колобіг, 2010. – С. 72–77.
8. Методика випробування і застосування пестицидів / С. О. Трибель, Д. Д. Сігарьова, М. П. Секун [та ін.] ; за ред. проф. С. О. Трибеля. – К. : Світ, 2001. – 448 с.

УДК 632.4/.51

М.Й. Піковський, доктор сільськогосподарських наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0003-0689-604X>

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
вул. Героїв Оборони, 13, м. Київ, 03041

E-mail pikovskiy@nubip.edu.ua

ВИДОВИЙ СКЛАД ФІТОПАТОГЕНИХ ГРИБІВ, АСОЦІЙОВАНИХ З БУР'ЯНАМИ

Ключові слова: мікроміцети; хвороби; берізка польова; осот; лобода біла; щириця загнута; молочай

Збудники хвороб рослин – фітопатогенні мікроміцети, здатні викликати епіфітотії рослин-живителів і таким чином впливати на їх популяції. Це стосується як культурних рослин [2, 4], так і різних видів бур'янів [3]. Явище паразитування грибів на бур'янах використовується для розробки біологічного методу контролю, який передбачає застосування біогербіцидів [1]. Тому дослідження видового складу мікроміцетів, які поширені на сизетальній рослинності, є важливим для подальшої оцінки їх потенціалу в захисті рослин від бур'янів.

Об'єктом досліджень були різні види бур'янів з ознаками ураження мікозами. Відбір рослинного матеріалу проводили в умовах Київської області під час маршрутних обстежень. Надалі в лабораторних умовах проводили ідентифікацію патогенів із використанням загальноприйнятих мікологічних і фітопатологічних методів.

За результатами проведеної роботи виявлено ураження рослин берізки польової (*Convolvulus arvensis* L.) грибом *Erysiphe convolvuli* DC. На спориші звичайному (*Polygonum aviculare* L.) паразитував вид *Erysiphe polygoni* DC. Подорожник великий (*Plantago major* L.) уражувався *Golovinomyces sordidus* (L.Junell) V.P.Heluta (синоніми – *Erysiphe sordida* Junell, *Erysiphe lamprocarpa* auct.). Виявлені патогени розвивалися на усіх надземних органах рослин та викликали борошністу росу.